

Til kommunens politiske og
administrative ledelse

Saksbehandler, innvalgstelefon

Fylkesmannens forventningsbrev for 2020

Fylkesmannen vil med dette forventningsbrevet belyse sentrale oppgaver som kommunene forvalter og som Regjeringen har klare forventninger om. Brevet sendes til kommunene med utgangspunkt i Fylkesmannens rolle som formidler av nasjonal politikk til lokalt nivå.

Fylkesmannen i Oslo og Viken ønsker god kontakt med kommunen på alle tjenestenivåer. Dette forventningsbrevet er et supplement til annen kommunikasjon vi vil ha med kommunens ledelse i 2020. Vi viser bl.a. til vårt brev av 17. desember 2019 om Fylkesmannens kommunemøter og kommunekonferansen for ordførere og kommunedirektører/rådmenn 15. og 16. september 2020.

Ny kommunelov

Den 22. juni 2018 vedtok Stortinget en ny kommunelov. De fleste av bestemmelsene i den nye kommuneloven trer i kraft fra og med det konstituerende møtet i det enkelte kommunestyre og fylkestinget ved oppstart av valgperioden 2019–2023. Økonomibestemmelsene og enkelte andre bestemmelser trer i kraft 1. januar 2020. Vi forventer at kommunene setter seg godt inn i kommuneloven med tilhørende forskrifter.

Valg av medlemmer til forliksråd

Kommunestyret skal velge medlemmer og varamedlemmer til forliksrådet innen 15. oktober året etter hvert kommunestyrevalg (domstolloven § 57). Valget gjelder for fire år fra 1. januar det påfølgende år. Dette innebærer at fristen for kommunestyrets valg av nytt forliksråd er 15. oktober 2020, og perioden for det nye forliksrådet er 1. januar 2021 til 1. januar 2025. Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets orientering i [brev datert 13.12.2019](#), med vedlagte retningslinjer for valg av forliksrådsmedlemmer og skjønnsmedlemmer for perioden, som er sendt til samtlige kommuner.

Kommunestruktur

Stortinget har slått fast at det fortsatt er behov for endringer i kommunestrukturen. Bakgrunnen er at mange kommuner har små organisasjoner og store utfordringer med kapasitet og kompetanse til å dekke alle fagområder. Større kommuner og en mer ensartet kommunestruktur er en forutsetning for sterke velferdskommuner som kan gi gode og likeverdige tjenester og drive aktiv og helhetlig samfunnsutvikling. Kommunal- og moderniseringsdepartementet forventer at Fylkesmannen bidrar til å utfordre kommunene om behovet for strukturendringer og stimulere til diskusjoner om kommunesammenslåing, der det lokalt ligger til rette for dette. Kommunenes planprosess og

arbeidet med planstrategier er en anledning for kommunestyrene til å diskutere om kommunen har forutsetninger for å møte fremtidens utfordringer alene, eller om kommunen bør bygge en større og sterkere kommune sammen med nabokommuner, jf. [nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023](#).

God økonomiforvaltning

Det har vært en sterk inntektsvekst i kommunene de siste årene, og antall kommuner i ROBEK har blitt betydelig redusert. Vi kan ikke regne med like gode økonomiske resultater i årene framover. Det er derfor viktig at kommunene har et sterkt fokus på god kommuneøkonomi, slik at kommunene beholder sin handlefrihet.

Samordning av statlig tilsyn med kommunesektoren - felles nasjonal tilsynskalender

Fylkesmennene og andre statlige tilsynsmyndigheter vil fra i år ta i bruk en felles nasjonal tilsynskalender. Tilsynskalenderen skal legge til rette for samordning av statlige tilsyn, og samordning mellom tilsyn og forvaltningsrevisjoner, jf. kommuneloven §§ 30-6 og 30-7. Tilsynskalenderen ligger på <https://tilsynskalender.fylkesmannen.no>. Kommunene vil gjennom kalenderen kunne kommunisere med fylkesmannen om aktuelle datoer for tilsyn og om samlet tilsynsbelastning. Det vil også bli lagt til rette for at kontrollutvalgssekretariatene kan registrere planlagte og gjennomførte forvaltningsrevisjoner. Denne løsningen vil komme på plass i løpet av våren 2020. Mer informasjon om tilsynskalenderen ligger på vår hjemmeside.

Kommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunen har et generelt ansvar for å ivareta befolkningens sikkerhet og trygghet. Konkrete oppgaver etter sivilbeskyttelsesloven er utarbeidelse av en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse av uønskede hendelser som kan ramme kommunen (helhetlig ROS) og å ha en oppdatert beredskapsplan for kommunens kriseledelse. Plan- og bygningsloven pålegger kommunen å forebygge risiko gjennom sin rolle som kommunal planmyndighet. Kommunene må generelt sikre bedre kvalitet på risiko- og sårbarhetsanalysene av arealplanene som vedtas.

Risikobildet er i endring og kommunen bør ha spesiell oppmerksomhet mot konsekvensene av klimaendringer og sårbarheten i IKT og samfunnskritisk infrastruktur. Øvrige tema som kommunene bør fokusere på i 2020 er:

- vurdere sårbarheten og nødvendige tiltak i egen infrastruktur og tjenesteproduksjon,
- sikre gode ROS-vurderinger og vedta nødvendige planbestemmelser i arealplanene, spesielt i skredutsatte byggeområder og områder med storulykkesvirksomhet.

Kommunen bør aktivt stimulere innbyggere til å ha god egenberedskap – til å kunne ta vare på seg selv under uforutsette hendelser som bortfall av strøm, mobilnett, vann, avløp og legemidler. Kommunen bør benytte [DSBs egenberedskapskampanje](#) for å gi innbyggerne konkrete råd.

Kommunen har også oppgaver knyttet til anerkjennelse og ivaretagelse av personell som har tjenestegjort i internasjonale militære operasjoner. Dette kan for eksempel være gjennom [kommunale planer for anerkjennelse og ivaretagelse](#), markering av den nasjonale frigjørings- og veterandagen 8. mai, og deltakelse i nasjonal veterankonferanse.

Tidlig innsats – kommunens arbeid med barn og unge

Fylkesmannen arbeider internt og eksternt for å øke den praktiske bruken av barnekonvensjonen. Konvensjonen er inkorporert som norsk lov, og i 2014 ble flere av barnekonvensjonens grunnelegende prinsipper en del av Grunnloven. Reglene i barnekonvensjonen skal gå foran ved motstrid med annet lovverk, barn skal høres og barns beste skal vurderes i alle typer saker. Som et

av flere bidrag for å sikre at kunnskapen om barnets rettigheter når ut til aktuelle faggrupper, vil Fylkesmannen hvert år invitere noen kommuner til dialogmøte om praktisk bruk av barnekonvensjonen. Mer informasjon om dette finnes på [vår hjemmeside](#).

Høsten 2019 ble [Stortingsmelding nr. 6 \(2019-2020\) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#) lagt frem. Meldingen inneholder forslag for å bidra til tidlig innsats fra barnehagen og ut videregående opplæring. Det foreslås flere endringer knyttet til det spesialpedagogiske feltet, bl.a. å flytte hjelpen nærmere barna. Dette inkluderer et mer tverrsektorielt samarbeid som skal fungere som «et lag rundt barna». Fylkesmannen forventer at kommunene følger opp de beslutninger som fattes knyttet til meldingen. Meldingen, som inneholder flere tiltak innen særlig spesialpedagogisk kompetanse, vil også kunne få konsekvenser for oppfølgingen av desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen og regional ordning for kompetanseutvikling i barnehagen. Vi forventer at alle barnehage- og skoleeiere har systemer for å kartlegge, analysere og vurdere kompetansebehov i sine virksomheter, og melder sine kompetanse-behov i de statlige ordningene som et supplement til sine ordinære oppgaver på området.

Høsten 2020 skal nytt læreplanverk tas i bruk for alle grunnskoler og videregående skoleskoler. Sammenhengene i læreplanverket er blitt tydeligere og læreplanene er endret både i form og innhold. Flere fag blir mer praktiske og utforskende, og det er lagt opp til mer læring gjennom lek for de yngste barna. Faglig fordypning er et hovedtema for de nye læreplanene. Innføringen blir omtalt som den største endringen av skolens innhold siden Kunnskapsløftet i 2006. Det vil være en stor oppgave for kommunene i 2020 å implementere fagfornyelsen.

Gode barnehager og skoler som løfter alle barn uavhengig av bakgrunn, er de viktigste bidragene for å skape et samfunn med små forskjeller og like muligheter for alle. Det å mestre skolen er den enkeltfaktoren som har mest å si for levekår og helse senere i livet. Manglende utdanning er en betydelig risikofaktor for å havne utenfor arbeidslivet i voksen alder.

Selv om mange skoler jobber godt for å gi elevene en trygg og god skolehverdag, mottar Fylkesmannen et økende antall meldinger om at skoler bryter aktivitetsplikten etter opplæringsloven kap. 9 A. Skolene må jobbe kontinuerlig og systematisk for å forebygge mobbing og å fremme helse, trivsel og læring for elevene. I 2020 vil Fylkesmannen ha oppmerksomhet på mer forebyggende og systematisk arbeid rettet mot skoleeiere og skoleledere, slik at flere barn og unge får en trygg og god skolehverdag og at antall saker på sikt kan reduseres.

Det kommunale barnevernet

Barn som har vært i kontakt med barneverntjenesten er en særlig sårbar gruppe. Stortinget har vedtatt barnevernreformen som vil gi kommunene et større ansvar for tilbudet barn får fra barnevernet. For å ruste kommunen til reformen er det igangsatt en kompetansestrategi som skal gi et historisk kompetanseløft i det lokale barnevernet. Kompetansestrategien fortsetter i 2020 med tilbud om tjenestestøtteprogram, veiledningsteam, læringsnettverk og dialogmøter med kommunens ledelse. Det forventes at kommunene tar en aktiv rolle i arbeidet med å forberede seg til barnevernsreformen. Dette betyr at kommunene må legge til rette for utvikling av tjenester og tiltak for å møte utfordringene som oppstår som følge av nye oppgaver på barnevernområdet. Kommunenes ledelse må gjøre seg kjent med innholdet i reformen, samt tilstanden og kvaliteten i egen barnevernstjeneste.

Regjeringen har satt et tydelig mål om at alle landets kommuner skal ha en forsvarlig akuttberedskap i barnevernstjenesten. Kommunene må ha en formalisert ordning som er døgnåpen og sikrer faglig forsvarlig tilgjengelighet og innhold.

Kommunens arbeid med helse og sosial

Kvalitetsreformen Leve hele livet innføres i samarbeid med flere av kommunens tjenesteområder, frivillig sektor og andre aktører i lokalsamfunnet. Det er en forventning om at kommunestyrene behandler og vedtar løsningene som skal være basert på analyse av kommunens egne utfordringer og behov.

Kommunen skal fremme folkehelse og utjevne sosiale helseforskjeller innen de oppgaver, og med de virkemidler, kommunen er tillagt. Fylkesmannen forventer derfor at nasjonale normer og standarder for godt folkehelsearbeid inkluderes i kommunenes planarbeid. Vi forventer også at psykisk helse inkluderes som en likeverdig del av folkehelsearbeidet.

Kommunen har en plikt til å varsle Helsetilsynet om alvorlige hendelser, jf. helse- og omsorgstjeneste-loven §12-3. I tråd med forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring forventer Fylkesmannen at kommunen gjennomfører hendelsesgjennomganger for å evaluere og korrigere sin praksis.

Det er fra 2020 et lovkrav at alle kommuner har psykolog, ergoterapeut og tannlege. Det er også fra januar 2020 er krav om at alle leger i vakt skal ha grunnkompetanse i tråd med akuttmedisinforskriften. I ny spesialistutdanning for leger har kommunene fått et utvidet ansvar for gjennomføringen av opplæring og veiledning. Kommunene må også opprette plasser for både spesialistutdanning for leger (LIS1) og for fysioterapeuter slik at antallet plasser er i tråd med opplæringsbehovet.

Kommunene er viktige for gjennomføringen av den nasjonale strategien for boligsosialt arbeid, [Bolig for velferd](#) og følgende tiltak prioriteres i 2020:

- tilrettelegge for at vanskeligstilte barnefamilier bor i egnet bolig,
- etablere arbeidsprosesser for helhetlig tilbud av boliger og bo- og oppfølgingstjenester for mennesker med rusmiddelavhengighet og psykiske lidelser som mangler eller risikerer å miste boligen sin.

Dette krever tverrfaglig arbeid i den løpende oppgaveløsingen og i kommunens arbeid med langsiktige, strategiske planer.

Kommunens arbeid med samfunns- og arealplanlegging

De fleste kommuner vil oppleve store demografiske endringer i kommende kommuneplanperioder. Andelen eldre vil øke. Det er viktig at kommunene analyserer dette i kommuneplanprosessene og legger strategier for gode fremtidige tjenester og samfunnsutvikling tilpasset befolkningens behov.

Innen ett år etter konstituering av nytt kommunestyre skal kommunene utarbeide og vedta en kommunal planstrategi som viser hvilke planoppgaver som prioriteres. Fylkesmannen i Oslo og Viken vil i 2020 benytte anledning til å komme med innspill til de kommunale planstrategiene.

Klimaendringer er en av de største utfordringene vi står overfor i vår tid og arbeidet for å bidra til reduserte klimagassutslipp skal prioriteres. Arealplanlegging er et av de viktigste virkemidlene for å redusere klimagassutslippene fra transportsektoren og fra endret arealbruk (avskoging, nedbygging av myr mv.) og for å håndtere konsekvensene av klimaendringene.

Klima og areal- og transportplanlegging, samfunnssikkerhet, massehåndtering og boligsosialt arbeid bør være tema som kommunene prioritert høyt i sitt planarbeid i 2020. Utfordringene knyttet til hyttebygging i våre fjellområder bør også følges spesielt opp av relevante kommuner. I tillegg viser vi til [brev av 14. november 2019](#) hvor vi utdyper hva kommunene bør prioritere i sin arealplanlegging.

Disse prioriteringene tar utgangspunkt i de nye nasjonale forventningene og øvrige relevante styringsdokumenter, og har et særskilt fokus på utfordringer knyttet til arealbruk i Oslo og Viken. Vi viser også til Fylkesmannens fire samlinger med opplæring i arealplanlegging i mars/april 2020. Målgruppen er kommunenes folkevalgte. Nærmere informasjon finnes på Fylkesmannens [hjemmeside](#).

Det er behov for et bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder naturmangfold. I mange kommuner i Oslo og Viken er kunnskapsgrunnlaget for dårlig til at man kan legge eksisterende kunnskap til grunn for nye planer. Det pågår et arbeid med ny kunnskap om naturen, basert på Artsdatabankens type- og beskrivelsessystem Natur i Norge (NiN). All naturtypekartlegging fremover skal skje etter denne instruksen. Kommunene må bruke Miljødirektoratets instruks når de selv iverksetter og stiller krav om naturtypekartlegging.

Kommunen har i sin planlegging også et særlig ansvar for å følge opp nasjonal jordvernstrategi. Matjord er en ikke-fornybar ressurs. Kommunene i Oslo og Viken har i nasjonal målestokk svært gunstig klima og jordsmonn, og må derfor ta et særlig ansvar for å øke matproduksjonen. Dyrka og dyrkbar jord her har stor betydning for nasjonal matforsyning og matberedskap. Fylkesmannen vil derfor ha en svært streng praksis, for omdisponering til andre formål. Kommunen bør særlig følge opp at

- nasjonale jordvern- og matproduksjonsmål tillegges stor vekt og at omdisponering av dyrka og dyrkbar jord unngås,
- retningslinjene i regionale planer følges opp i kommunal planlegging for å sikre jordvern og matproduksjon,
- det innarbeides jordvernmål og strategier for landbruk, klima- og energi og landbruksbasert næringsutvikling i kommunens planstrategier og overordnede planer.

Digitaliseringen av kommunenes arealplanlegging må videreutvikles. [Nasjonal geodatastrategi](#) er bl.a. rettet mot effektiv tilgang til arealplaner i alle planfaser. Gode plandata og oppdatert planregister er avgjørende for raskere saksbehandling, forvaltning, og en mer pålitelig datatilgang for offentlige virksomheter, innbyggere og næringsliv. Kommunene bør ha fokus på dette og innføre geosynkronisering av arealplandata i henhold til samarbeidet i Norge digitalt.

Forutsetninger for gode tjenester til innbyggerne

Kommunene står for en stor del av den offentlige tjenesteproduksjonen. En effektiv kommunal sektor er viktig for å produsere gode tjenester til brukerne. Kommunen må utnytte mulighetene digitalisering og bruk av IKT gir for økt verdiskaping, innovasjon og bærekraftig utvikling.

Regjeringen og KS la frem *Én digital offentlig sektor – Digitaliseringsstrategi for offentlig sektor 2019-2025* i juni 2019. Strategien definerer felles mål og innsatsområder for digitaliseringsarbeidet frem mot 2025, og skal støtte den digitale transformasjonen i hele offentlig sektor. [Digitaliseringsrundskrivet](#) fra 20. desember 2019 er en sammenstilling av pålegg og anbefalinger om digitalisering i offentlig sektor. Rundskrivet gjelder for statens virksomheter, men kommunal- og moderniseringsdepartementet oppfordrer kommuner og fylkeskommuner til å gjøre seg kjent med kravene som stilles og anbefalingene som gis, og vurdere om noen av disse kan være relevante for digitaliseringsarbeidet i kommunen.

Fylkesmannen fordeler skjønnsmidler til kommunale fornyings- og innovasjonsprosjekter også i 2020. I henhold til retningslinjene må prosjektets formål være å styrke kommunen i rollene som tjenesteprodusent, myndighetsorgan, lokaldemokratisk arena eller som samfunnsutvikler, slik at

oppgavene løses bedre. Prosjektene kan omfatte alle tjenesteområdene i kommunen. Informasjon er sendt kommunene i eget brev av 8. januar og mer informasjon finnes på [vår hjemmeside](#).

Fylkesmannen oppfordrer kommunene til å registrere seg som mottakere av [nyheter fra våre nettsider](#). Vi ser det som en viktig oppgave for oss å være til nytte for dere. Kommunene er en avgjørende del av de offentlige tjenestene som innbyggerne får. Vi ønsker en god dialog og et godt samarbeid med kommunene i Oslo og Viken.

Vennlig hilsen

Valgerd Svarstad Haugland
fylkesmann

Trond Rønningen
assisterende fylkesmann

Dokumentet er elektronisk godkjent